

आदर्शसंस्कृतप्रश्नपत्रम् ॥

अंकयोजना

विषय : संस्कृतम् (सम्प्रेषणाधारितम्)

कक्षा दशमी

कोडसंख्या 122

अवधि : होरात्रयम्

पूर्णाङ्कः 100

खण्ड : क - अपठित-अवबोधनम्

अस्मिन् खण्डे अनुच्छेदद्वयम् अस्ति (5+10)

क I - प्रथम : अनुच्छेदः 50 शब्दपरिमितः (5)

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न			अंक	
I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) वाण्याः (ii) मौनम्	1/2 1/2	I
II	तथ्यबोध- परीक्षणम्	लघूत्तरः पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) देवानां, मानवानां, किन्नराणां, पशुपक्षिणां वा प्राणशक्तिः सीमिता अस्ति। (ii) भाषणं रजतवत् परं मौनं तु स्वर्णवदेव इति सत्यं कथितम् (अर्धः अंकः शुद्धतथ्य- परीक्षणाय अर्धः अंकः च शुद्धवर्तनीकृते।)	1 2	I
III	भाषिकतत्त्व- परीक्षणम्	(i) समानार्थक- पदचयनम् (ii) कर्तृपदचयनम् (iii) अव्ययपदचयनम्	(i) रक्षणीया (ii) अक्षयकोशः (iii) तु, कुत्र, अपि, न, एव इत्यादिकं	1/2 1/2 1/2	

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	किमपि एकम् अव्ययपदम् (iv) विपरीतार्थकपद- चयनम्	1/2 2 <hr/> 5
2	(आ) द्वितीयः अनुच्छेदः 80-100 शब्दपरिमितः	(10)

क्रमाङ्कः उद्देश्यम् प्रश्न-प्रकारः अपेक्षित-उत्तराणि अङ्कसङ्केतः अङ्कविभागः

I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) मस्तिष्कः (ii) परीक्षा (iii) परीक्षाम्बुधिम् (iv) अतिविचित्राणि	1/2 1/2 1/2 1/2 2
I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	विस्तृतोत्तरम् (पूर्णवाक्येन)	(i) उत्तमाः छात्राः वर्षस्य प्रारम्भात् एव पठितस्य अभ्यासं कुर्वन्ति, कक्षायां दत्तावधानाः तिष्ठन्ति, सर्वं पाठ्यक्रमं पठित्वा परीक्षातः प्राक् पौनः पुन्येन अभ्यासं पुनरावृत्तिं चापि कुर्वन्ति। (ii) अस्मिन्काले न निद्रैव आयाति, न च हृदयं धारयितुं शक्यते, बुभुक्षाऽपि च सम्यक्प्रकारेण नानुभूयते। अत्र एकः अङ्कः शुद्धतथ्यपरीक्षणाय एकः अङ्कः च शुद्धवर्तनीकृते।	1+1 1+1 <hr/> 4

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
III	भाषिक-तत्त्व- अतिलघूत्तरः (i) कर्तृपदचयनम् (i) परीक्षाकालः	1/2
	प्रयोग-परीक्षणम् (ii) सर्वनामस्थाने (ii) छात्रेभ्यः	1/2
	संज्ञा-प्रयोगः	
	(iii) विशेषणपदचयनम् (iii) परीक्षा	1/2
	(iv) विपरीतार्थकपदचयनम् (iv) ये	1/2
		2
IV	शीर्षकप्रदानम् अतिलघूत्तरः परीक्षाकालः/ परीक्षाकाले छात्रेषु तनावः तस्योपायश्च/ परीक्षायाः भयम् अथवा अन्यत् किञ्चित् प्रसङ्गानुसारं उचितशीर्षकम्	2
		2
		<u>10</u>

खण्ड : 'ख' - रचनात्मकलेखनम्

5+5+10=20

अस्मिन् खण्डे त्रयः प्रश्नाः सन्ति। प्रथमे प्रश्ने लिखिते पत्रे मञ्जूषातः चित्वा विभिन्नरिक्तस्थानानां पूर्तिं कृत्वा पत्रं पुनः उत्तरपुस्तिकायां लेखनीयम्। प्रतिशुद्धरिक्तस्थानपूर्तिकृते अर्थः अङ्कः निर्धारितः।

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
3.	पत्रलेखने औपचारिककार्य- परिक्षणम्	यस्मात् नगरात् पत्रं प्रेषितं तस्य नाम। सम्बोधनपदम् पत्रप्रेषकस्य पत्रप्राप्तिकर्त्रा सह सम्बन्धः। पत्रसङ्केते यत्र पत्रं प्रेष्यते तस्य स्थानस्य नाम	1. कालिकातातः 2. पितृमहाभागाः 9. प्रियपुत्रः 10. चेन्नईनगरम्	½ ½ ½ ½	2
	पत्रलेखने विषयवस्तु- बोधपरीक्षणम्	सन्दर्भानुकूल- विषयवस्तुज्ञानम् (रिक्तस्थानपूर्तिः)	3. निवेदयामि 4. उत्तरपत्राणि 5. शरदवकाशे 6. शैक्षिकयात्रायाः 7. पञ्चशतम् 8. जनन्यै	½ ½ ½ ½ ½ ½	3 5 -
4.	अस्मिन् प्रश्ने प्रदत्तसंवादे संवादे सन्दर्भानुकूलम् वाक्यप्रयोगपरीक्षणम्	प्रदत्तसंवादे सन्दर्भानुकूला रिक्तस्थानपूर्तिः प्रतिशुद्धरिक्तकथनपूर्तिकृते एकः अङ्कः निर्धारितः। उत्तरसङ्केताः मञ्जूषातः एव ग्राह्याः - रिक्तस्थानपूर्तिः (i) किमर्थं प्रातरुत्थाय भ्रमणार्थं गच्छसि? विद्यालयदिनेषु तु प्रातः उत्तिष्ठामः एव।			1

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	अद्यत्वे तु अहं यथेच्छां निद्रां करोमि।	
	(ii) कथं प्रातर्भ्रमणं स्वास्थ्यलाभाय कल्पते?	1
	(iii) किमर्थम् एषा अमृतवेला कथिता?	1
	(iv) प्रातर्भ्रमणस्य अन्यः कः लाभः?	1
	(v) त्वया तु मम नेत्रे अपि उन्मीलिते। श्वः आरभ्य अहमपि प्रातर्भ्रमणाय गमिष्यामि।	1
5.	एषः प्रश्नः चित्रवर्णनसम्बद्धः। अस्मिन् प्रश्ने चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दसूचीसाहाय्येन पञ्चवाक्येषु वर्णनम् अपेक्षितम्। प्रतिवाक्यम् अङ्कद्वयं निर्धारितम्।	5
	अवबोधपूर्वकं चित्रवर्णनार्थं छात्राः स्वतंत्ररूपेण वाक्यसंरचना वाक्यनिर्माणम् मञ्जूषातः शब्दान् प्रयोगपरीक्षणम् चित्वा वाक्यनिर्माणं करिष्यन्ति। (पञ्चवाक्यानि, प्रतिवाक्यम् एकः अङ्कः तथ्यार्थम्, एकः अङ्कः भाषा- प्रयोगाय।	5x2 10

प्र.सं.	प्रश्न	अंक
	<p style="text-align: center;">अथवा (केवलं नेत्रहीनेभ्यः)</p> <p>प्रदत्तसंकेतान् आश्रित्य 'परिवारेण सह भ्रमणम्' इति विषये पञ्च-वाक्यलेखनम् अपेक्षितम्।</p> <p>अवबोधपूर्वकं वाक्यनिर्माणम् छात्राः प्रदत्तशब्दसूची-</p> <p>वाक्यसंरचना- साहाय्येन वाक्यानि</p> <p>प्रयोगपरीक्षणम् लेखिष्यन्ति।</p> <p>(पञ्चवाक्यानि प्रतिवाक्यम् एकः</p> <p>अङ्कः तथ्यार्थम्,</p> <p>एकः अङ्कः</p> <p>भाषाप्रयोगाय)</p>	<p style="text-align: right;">5×2</p> <hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> <p style="text-align: right;">10</p> <hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> <p style="text-align: right;">20</p>

खण्ड : ग

(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्)

अस्मिन् खण्डे भाषायाः व्यावहारिकप्रयोगः अपेक्षितः

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न			अंक	
6.	वाक्येषु सन्धिः/ सन्धिच्छेद परीक्षणम्	अनुप्रयोगात्मकः रिक्तस्थानपूर्ति- माध्यमेन सन्धि- करणम्/सन्धिच्छेदः वा बोधपरकः अतिलघूत्तरः	(i) सृष्टिरेषा (ii) प्रिय+छात्राः (iii) गुरौ+आगते		1 1 1 <u>3</u>
7.	वाक्येषु समस्त- पदानां विग्रहः। असमस्तपदानां समसनम् इति दक्षता परीक्षणम्	वाक्येषु रेखाङ्कित- पदानां विग्रहः/ समसनम्	(i) उपगङ्गम् (ii) केकायाः रवम् (iii) बहूनिफलानि यस्मिन् सः (वृक्षः) (iv) न कार्यम्		1 1 1 1 <u>4</u>
8.	वाक्येषु कृदन्त/ तद्धितप्रत्ययानां प्रयोग-परीक्षणम्	प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य/पृथक् कृत्वा वाक्य- सन्दर्भानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) समाज+ठक् (ii) क्रोधिनः (iii) चक्षुष्+मतुप् (iv) रक्षणीयाः (v) द्रष्टव्या		1 1 1 1 1 <u>5</u>
9.	वाक्येषु अव्यय- पद-प्रयोग- परीक्षणम्	बोधपरकः वाक्येषुरिक्त- स्थानेषु उचित- अव्ययप्रयोगेण वाक्ययोजनम्	(i) ह्यः (ii) तत्र (iii) परस्परम् (iv) बहिः (v) उभयतः (vi) एव (vii) इति (viii) मा (ix) अपि		1/2 1/1 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

प्र.सं.	प्रश्न			अंक
		(x) सर्वत्र		1/2
			<u>5</u>	
10.	संवादे वाच्य-प्रयोग परीक्षणम्	रिक्तस्थानेषु अपेक्षितकर्तृ- कर्म-क्रियापदैः रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) अभिलष्यते (ii) कार्याणि (iii) वयम्	1 1 1
			<u>3</u>	
11.	घटिकां दृष्ट्वा संस्कृतेन समय-लेखन परीक्षणम्	वाक्येषु समयद्योतकैः पदैः रिक्त- स्थानपूर्तिः	(i) पादोनदशवादाने (ii) दशवादाने (ii) सपाददशवादाने (iv) सार्धदशवादाने	1 1 1 1
			<u>4</u>	
12.	संख्यावाचक- पद-प्रयोग- परीक्षणम्	अङ्कानां स्थाने वाक्येषु संस्कृत- पदैः रिक्तस्थान- पूर्तिः	(i) त्रयः (ii) एका (iii) त्रिंशत् (iv) पञ्चचत्वारिंशत्	1/2 1/2 1/2 1/2
			<u>2</u>	
13.	वाक्यसंरचनायां शुद्ध-लिङ्ग-वचन क्रिया पद प्रयोग- परीक्षणम्	लिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कित-पदेषु अशुद्धिः-संशोधनम्	(i) जातम् (ii) वयम् (iii) सर्वाः (iv) योग्यः	1 1 1 1
			<u>4</u>	
			<u>30</u>	
			योग	

खण्ड: 'घ'
(पठित-अवबोधनम्)

अस्मिन् खण्डे सर्वे प्रश्नाः पाठ्यपुस्तकम् (मणिका भाग : II) संशोधितसंस्करणम् आधारिताः।

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्न-प्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्कसङ्केतः	अंकविभागः
प्र.सं.	प्रश्न				अंक
14.	(अ) पठितगद्यांश- बोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम्	(i) चक्षुर्दानम् (ii) राज्ञः		1/2 1/2
		पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) शक्रः राज्ञः दानशीलतां परीक्षितुं नेत्रहीनयाचकस्य रूपम् अधारयत्	1	1
			(ii) राज्ञः नेत्रदानार्थं निश्चयं ज्ञात्वा अमात्याः विषण्णाः अभवन्।	2	1
	भाषिक-तत्त्व- बोध-परीक्षणम्	सर्वनामस्थानेसंज्ञा पद-चयनम्	(i) शक्राय/ (नेत्रहीन विप्राय)		1/2
		पर्यायपदचयनम्	(ii) आकर्ण्य		1/2
		विशेषणपदचयनम्	(iii) रविशशितारामण्डल- भूषितम्/एतत्		1/2
		विपरीतार्थकपद चयनम्	(iv) प्रभूतम्		1/2
				2	
				5	
	पठितपद्यांश- बोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) अभ्यासवैराग्याभ्याम् (ii) अर्जुनः		1/2 1/2
		पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) मनः दुर्निग्रहम् चलं च अस्ति। (ii) मनः अभ्यासेन वैराग्येण	1	1 1

प्र.सं.	प्रश्न			अंक
			च वशीकर्तुं शक्यते	2
	भाषिकतत्त्व-बोध	समानार्थक-पदचयनम्	(i) दुर्निग्रहम्	1/2
	परीक्षणम्	भाववाच्येकर्तृपदचयनम्	(ii) मनः	1/2
		विपरीतपदचयनम्	(iii) वैराग्येण	1/2
		विशेषणपदचयनम्	(iv) दुर्निग्रहम्/चलम्	1/2
				2
				<u>15</u>
	पठितनाट्यांश-	I अतिलघूत्तरः	(i) काकानाम्	1/2
	बोधपरीक्षणम्	एकपदेन उत्तरम्	(ii) मुग्धे!	1/2
				1
		II लघूत्तरः (पूर्णावाक्येन उत्तरम्)	(i) मातरः शिशून् कथयन्ति-“अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत्।”	1
			(ii) काकः प्रभाते 'का-का' ध्वनिना सुप्तान् प्रबोधयति कर्मसु च विनियोजयति	1
				2
	भाषिकतत्त्वबोध	(i) विशेषणपदचयनम्	(i) कटुभिः	1/2
	परीक्षणम्	(ii) सर्वनामस्थाने संज्ञापदचयनम्	(ii) काकाय	1/2
		(iii) समानार्थक-पद- चयनम्	(iii) गात्रम्	1/2
		(iv) विपरीतार्थक-पद- चयनम्	(iv) हृष्यन्ति	1/2
				2
				<u>5</u>
15.	भावार्थबोध-	(i) प्रदत्तेषु भावार्थेषु	(i) व्यसनम्	1
	परीक्षणम्	रिक्तस्थानपूर्तिः	(ii) मोहात्	1

प्र.सं.	प्रश्न			अंक
		(iii) क्रन्दनम्		1
			3	
	(ii) प्रदत्तेषु भावार्थेषु	(i) अस्त्रम्		1
	रिक्तस्थानपूर्तिः	(ii) राष्ट्रे		1
		(iii) पर्जन्यः		1
			3	
16.	पद्यांशस्य	(i) प्रदत्ते अन्वये	(i) अम्भोजवदना	1/2
		श्लोक पठित्वा	(ii) अस्माकम्	1/2
		रिक्तस्थानपूर्तिः	(iii) सत्	1/2
	(ii) प्रदत्ते अन्वये	(i) यदि		1/2
	अन्वयपरीक्षणम्	श्लोकं पठित्वा	(ii) तदेव	1/2
		रिक्तस्थानपूर्तिः	(iii) इति	1/2
17.	प्रश्ननिर्माण-	प्रदत्तकथनेषु	(i) कम्	3
	कौशल-परीक्षणम्	स्थूलपदानि	(ii) कति	1
		आधृत्य	(iii) कः	1
		प्रश्ननिर्माणम्	(iv) कस्मात्	1
		अर्धाङ्कः शुद्धप्रश्नवाचक-सर्वनामकृते		4
		अर्धाङ्कः च प्रश्नवाचकचिह्नकृते		
18.	तर्कपूर्णघटनाक्रम-	प्रदत्त-	V, II, IV, VII	1/2×8
	संयोजनपरीक्षा	घटनानाम्	VIII, III, I, VI	
		क्रमनिर्धारणम्		4
19.	शब्दार्थबोध-	शब्दानाम् अर्थः	(i) विनम्रस्य	1/2
	परीक्षणम्	सह उचितं मेलनम्	(ii) तिरस्कारः	1/2
			(iii) नश्यति	1/2
			(iv) मम	1/2
			(v) स्वागतम्	1/2
			(vi) शान्तम् कर्तुम्	1/2
			3	
			<u>35</u>	